

Bu gün müsahibim 20 ildən çoxdur imzası ilə media aləminə tanınmış, maraqlı məqalələri ilə özünə kifayət qədər oxucu kütləsi toplamış, "Ədalət" qəzetinin müxbiri, jurnalist Əntiqə Rəşiddir. 44 günlük Vətən Müharibəsinə şahidlik etmiş, Qarabağ bölgəsindən, atəş xəttindən, mərmilərin altından göndərdiyi materiallarla qəzetimizin oxucularını bilgiləndirməklə yanaşı, orda insanlara yardım etməkdə də, hər kəs də bir ruh yüksəkliyi yaratmaqda da, böyük xidmətləri olub. Ən yaxşısı özünü dinləyək:

- Əntiqə, yadımdadı: 28 sentyabrda işə gəldin, müdriyyətin qəbulunda oldun, israrla döyüş bölgəsinə gedəcəyini dedin. Hətta Aqil müəllim sənin azyaşlı uşağın anası və evdə II qrup Qarabağ müharibəsi əlili həyat yoldaşının olduğunu bildiyi üçün icazə verməyə təvəkkül etdi. Amma israrınla getmək üçün icazəni aldı...

-Əslində mən iyul hadisələri zamanı Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidmətinin qeydiyyatından keçmişdim və bir gündən sonra işə başlayıb oradan mənə zəng gəldi. Xeyli sual -cavab oldu. Bilgilərim yetərli oldu deyəsən. Qəbul olundum. Ümumiyyətlə, mən yurdumuzdan köçkün düşəndən anlayırdım ki, müharibə olacaq. Amma bilmirdim nə vaxt. Hər gün müharibənin olacağını gözləyirdim. Hətta bir dəfə kəndimiz üçün ürəyim başı elə göynədi, elə darıxdım ki, durdum sosial şəbəkədə "Qarabağımı istəyirəm. Müharibə istəyirəm, kəndimizə getmək istəyirəm, verin mənim kəndimi" adlı bir videomüraciət yayınladım. Müharibə başlayanda tanışlar zarafatla deyirdi ki, bax, Prezidentimiz sənin sözünü yerə salmadı. Kəndimizdən ayrı yaşadığım 27 ildə elə gün olmadı ki, evimizi, baxçamızı, camaatımızı ya xatırlamayım, ya yuxuda görməyim. Səncə, yurdum uğrunda müharibə getdiyi halda, mən burda qalardım-mi? Elə bir qüvvə yox idi ki, məni saxlasın!

"Ermənilərin gözü müharibənin ilk günündən qırıldı"

- 29 sentyabrda artıq müharibə zonasında-sən. Asfaltla şütüyən toplar, tanklar, hərbi maşınlar, atışma səsləri, gəldiyin əraziləri hədəf alan mərmilər... Müharibə sənə necə təsir elədi?

-Bu mənim gördüyüm ilk müharibə deyildi ki, həyəcanlanım, qorxum... Mən qarabağlı olaraq, 1988-ci ilin fevral ayından-1994-cü ilin12 mayına qədər Qarabağda baş verən bütün hadisələrin şahidi olmuşam. O top-tank da mənə tanış idi, gurultuyla gələn mərmilərdə, hər gün evlərə gələn şəhid tabutlarında. O vaxtı da əsgər və zabitlərimiz canları-qanları bahasına döyüşürdülər, indi də. Dəyişən heç nə yox idi. Tək bir nüansdan başqa. O vaxt düşüncəmiz, məni yağışlarına baxmadan dirəyib-durduğumuz kəndi qəflətən Ermənistan Silahlı Qüvvələri işğal edə bilər. İnsanları əsir

və girov götürə bilər, qadın və qızların başına Xocalı faciəsini görə bilər, amma indi o nüans yox idi. Ermənilərin gözü müharibənin ilk günündən qırıldı. Əsgərlərimizə o qədər güvən vardı ki, təmas xəttindəki əhalini ordan

uzaqlaşdırmaq mümkün olmurdu. Məsələn, Ağdamda Miroşelli kəndi var, təmas xətti ilə arasında 200-250 metr məsafə vardı. Əhali kənddən çıxmırdı. Sonra top atəşləri nəticəsində evlər dağıldı, insanlara xəsarət yetirildi və camaat müvəqqəti uzaqlaşmağın lazım olduğunu anladı. Bununla belə kişilər təmas xəttindən bir addımda uzaqlaşmadılar, yalnız qocalar, uşaqlar, qadınlar...

"Xalqımız çox möhtəşəm bir xalqdı"

-Redaksiyamıza tez-tez yazılar göndərdin, müharibənin ən qızgın dövrlərində hərbi hissələrdən, hospitaldan, mərmilərin tutulmuş kənd və şəhərlərdən, atəş xəttindən uzaqlaşdırılmış sakinlərin sığınacaqlarından, müharibə insanlarının talelərindən göndərdiyin məqalələri həm qürurla, həm də həyəcanla oxuyurdun.

- Bilirsən də, xalqımız çox möhtəşəm bir xalqdı. O 44 günlük müharibədə boğazından, əynindən kəsdi, əsgərlərimizə sovqat göndərdi. Baxmayaraq ki, MN-yi ordumuzun təminatını artırması ilə təmin etmişdi, camaat israrla payını əsgərlərlə bölməyi özünə borc bilirdi.

Həmin vaxt Bakıdan, Gədəbəydən və digər zonalardan gələn yardımseverlərə yol göstərmək, sovqatı lazımı yerlərə çatdırılmasına yardımçı olmaqda boynumuzun borcu olmuşdu. Döyüşlərin qızgın vaxtında Ağcabədi, Ağdam, Tərtər (Ağdərə) Ağcakənd ərazisindəki hərbi hissələrə, Sarıçalı hospitalına, 10 noyabrdan sonra Füzuli və Cəbrayıldakı hərbi hissələrə yardımların daşınmasında yaxından iştirak etmişəm. Məqalələrimin çoxu məhz bu səfərlərdə yarandı.

- Gəldiyin yerlərdə yadımda qalan maraqlı hadisələr oldumu?

- O qədər...Təsəvvür elə ki, canı-könüldən qoşulduğum iş iş deyil, tam bir macəradır. Səngərdəkiləri o qədər önəmsəyir, o qədər dəyər verirsen ki, təhlükəni, ölümü, şikəst olmağı belə gözə alırsan.Tərtər zonasına oktyabrın 29-da getmişdik. Həmin vaxt şəhər bombalanırdı. Hərbi polsilər gözləməyimizi, döyüşün dayanmağını məsləhət bildilər. Ara sakitləşəndə Tərtərə girdik. Tərtərdə Heydər Əliyev parkı var, oranı keçəndən sonra dayanmalı olduq. Gedəcəyimiz yer- Şıxarx hələ mərmilə atəşi altında idi. Əsgərlərə yardım gətirən Müharibə

lib çıxdım. Əsgərlərdən biri, səhv eləmişəm adı Sadiq (Umudlu kəndindən) idi. Ucadan qışırırdı ki, ay jurnalist, bu dəqiqə mərmilə gəlib başına düşəcək, binaların arasına keç. Gördü elə şəkil şəkirəm buna fikir vermirdim. Gəldi durdu yanımda. Yəni sənə mərmilə dəyər, qoy mənə də dəyər. Onun bu hərəkəti məni elə mütəssir elədi... Dinməzəcə düşdüm qabağıma keçdim mərmilə tutmayan yerə... Əsgərlərimiz, səngərlər, göydə uçan mərmilər, real təhlükə...Amma o döyüşün, cəsur igidlərin qarşısında qorxmaq, özünü önəmsəmək adamın ağılında gəlmir. Həm əynimdə Azərbaycan əsgərinin geyimi vardı, həm də belə yerdə öl-

Əntiqə Rəşid: "Yağışın altında saatlarla döyüşün bitməsini gözlədiyim vaxtlar olub"

Ve-

teranı Qadınlara Sosial Yardım İctimai Birliyinin sədri Rada Abbas və onunla birlikdə gələn 7-8 nəfərlə mikroavtobusdan düşdük. Həmin küçədə pırxıq ağaclarının üstü doluydu. Günortaydı, acmışdıq, amma heç kim əsgərlər üçün göndərilən şirniyyata tərəf də baxmırdı. Aclığımızı həmin pırxıqlarla dəf etdik. Şıxarx (Marquşevan) qəsəbəsi müharibənin ilk günündən ermənilərin yaşadığı Talış və Çaylı kəndləri ərazisindən darmadağın olmuşdu. Orada tikilən 34 binanın 34-də yarasız vəziyyətə salınmışdı. Deməli, yeni qəsəbənin-Şıxarxın üst tərəfində ermənilərin yaşadığı köhnə Marquşevan kəndinin xarabazarlığı vardı. O kəndi də keçəndən sonra bizim ordunun səngərləri başlayırdı. Döyüşün ən təhlükəli nöqtəsi...

Şıxarxdan çəkiliş edirdim. Binalardan uzaqlaşmış ovuc içi kimi görünən açıq yerə gə-

mək şərəf olardı. Allaha and olsun o geyimdə nə siri vardısa, qorxunu yaxınlığıma da buraxmırdım. Əsgərlərin yanında heç vaxt qorxmadım!

-Amma mütləq qorxmamış olmasan...

- Qorxdum, həyəcan, stress keçirdiyim vaxtlar təbii ki, oldu...Maraqlıdırsa danışım?

- Danış...

- Ümumiyyətlə, Ermənistan Ordusunun məqsədi Quzanlıdakı strateji obyektlər vurmaq idi. Hospital, Ağdam Mərkəzi Xəstəxanası, Muğam evi, hərbi hissəni vurmaq üçün hər gün kəndi mərmilə atəşlərinə məruz qalırdı. Artıq o səslərə ilk gündən öyrəncəli oldum. Hətta oktyabrın 2-də Quzanlı kəndi güclü mərmilə atəşinə tutuldu, onda da qorxum olmadı. Orda həyətlərdə əhali üçün səngərlər qazılmışdı. Düzdü, həmin səngərlərin üstü örtülməmişdi (?), tam təhlükəli olsa da, bombardman zamanı girib orda daldalanırdım.

"Hər səhər saat 5:40 radələrində yorğan-döşəyimi götürüb, səngərə girirdim"

- Axı, orda eviniz olmalıydı...

- Kəndimiz - Baş Qorvənd alınanda bizim ailə Quzanlıya köçkün kimi gəlmişdi. 1992-93-cü ildə köçkünlər üçün tikilən həmin evlərdən biri də bizim payımıza düşdü. İnşası zamanı yeyinti olmuşdu, quma az miqdarda sement vurulmuşdu deyər, illər keçdikcə o evlər qəzalılı vəziyyətə düşmüşdü. Nəinki Quzanlıya mərmilə düşəndə, eləcə də, kəndin alt tərəfinə

dən düşməyə tərəf top atılarda da ev yerindən oynayırdı. Uçub tökülməsi an məsələsiydi. Bu səbəbdən hər səhər saat 5:40 radələrində yorğan-döşəyimi götürüb, səngərə girirdim. Aradan 3 dəqiqə keçməmiş döyüş başlayırdı. Yağışın altında saatlarla döyüşün bitməsini gözlədiyim vaxtlar olub.

"Mərmilərin səsindən yox, uşaqların qadınlara çıxırışmalarından bərk həyəcan keçirdim"

- Qorxmağından danışırıdın...

-Hə, 8 oktyabr saat təxminən 10 radələrində. Lək meşəsində məskunlaşmış köçkünlərin vəziyyəti, düşüncələri ilə bağlı yazı yazmaq üçün ora getdim. Elə meşəyə yenidən çatıb, camaatla yenidən görüşürdüm ki, atışma başladı. Ermənilər "Toçka-U" taktiki raket kompleksindən meşənin lap yaxınlığına atəşlər açdılar. "Qədim Bərdə" restoranının yanına düşən raketdən 2 nəfəri, 5 nömrəli orta məktəbin yaxınlığına düşən mərmilərdən isə 5 nəfərin yaralanmasına səbəb oldu

Mərmilərin səsi çox qorxunc idi, bir də onu dərin meşədə eşidəsən! 3 qat artıq qorxunc! Uşaqların, qadınlara qorxu dolu çıxırışması, çaxnaşma... Bax orda mərmilə səsindən yox, uşaqların- qadınlara çıxırışmalarından bərk həyəcan keçirdim. Amma atışma kəsəndən sonra ev-ev gəzdim, köçkünlərlə görüşdüm. Yaxşı bir yazı alındı. Gecəni də elə orda, bir qohum evində qaldım. Sabahı günü Quzanlıya gəldim. Günortaydı. Heç evə çatmamışdım ki, Quzanlı bir neçə istiqamətdən bombalanmağa başladı. Qəsəbədə yaşayan Hüseyinov Əlizamin, Zeynalov Elçin, Məmmədova Lalə, Rzaev Elçin yaralandılar və xəstəxanaya yerləş-

dirildilər. Xeyli ev dağıldı. Başqa ərazini deyər bilmərəm, amma bizim məhlədə demək olar ki, heç kim qalmamışdı.Həyətdəki səngərdən də çıxıb bilmirdim ki, mən də ərazini tərk edim. Mərmilə o qədər yaxına düşürdü ki, heç oradan sağ çıxacağıma ümidim yox idi. Hətta o hissələrin altında bir video da çəkdim, amma Quzanlıda ilk gündən internet olmadığına görə paylaşa bilmədim. Üzü axşama tərəf gedirdi. Bombardman zamanı işıq, qaz xətləri partladığına görə, nə işıq yox idi, nə hənirtir gəlirdi.Hər tərəfə qatı qaralıq çökmüşdü. Soyuq da bir yandan.Bayaqdan mərmiləyə görə səngərdən çıxıb bilmirdim, indi də zil qaralıq və səssizlikdən ürpəndirdim. Anam Bakıda idi, zəng elədi: Ay qızım televizorda deyirlər ki,Quzanlı bombardanib, xeyli adam yaralanıb, sən hardasan? Özümü tox tutdum, dedim, mənə narahat olma evdəyəm. Anam səsimdən almadı. Sonra bir neçə dost - tanış zəng etdi.Utandığımdan deyər bilmədim ki, səngərdə qalmışam, bir inni-cinni yoxdu, qorxudan az qala ödəm partlaya.(gülür). Elə hamısına deyirəm ki, hər şey yaxşıdır. Arada yenə atışma başlasa da, qısa kəsdi.Saat 1 olardı. Anam yenə zəng vurdu. Necə üşüyürsən də dişim-dişimə deyir.Cavab verər bilmədim. Kövrəldim. Anama "adboy" verdim. Artıq telefonum batareyası 20-ni göstərirdi.Bir azdan bu da sönsə, neyləyəcəkdiniz?Səssizlik- vahimə, qəbirə oxşayan səngər... Telefon zənginə diksindim. Şərqiyyə müəllimə idi. Həmkəndlim, müəlliməm olmuşdu. Anam onu yığıb, yalvarıb ki Əntiqə orda tək qalıb get onu evinizə gətir. Saat 2-yə qalmışdı Şərqiyyə müəllimə oğlunun maşını ilə gəlib məni evlərinə apardı. Şərqiyyə müəllimə Quzanlıda köhnə statistikanın binasında qalırdılar. Həyat yoldaşı Telman Dadaşovla birlikdə QHT rəhbəri kimi bu ofisdə işləyirdilər. Mən ora gələndə xeyli adam vardı orda. Təmas xəttindən 30- dan çox sakin gəlib bura sığınmışdılar. Onların yanında özümə gələndən sonra hesabladım ki, acsusuz düz 11 saat səngərdə qalmışam. Səhər yuxudan duranda yadıma düşdü ki, növbəti dəfə Rada Abbasgilin gətirdiyi sovqat maşını məni Muğam evinin qarşısında gözləyəcək. Mən ora çatandan yarım saat sonra, 7-8 nəfər birliyin üzvi və jurnalist Pərvin Abışova sovqatla dolu "sprinter" maşından endilər. Rayon İcra Hakimiyyətinin göstərişi ilə yardımı gətirib "anbar" deyilən binaya təhvil verdik. Ayın 11-i bazar günü üzü Bakıya sarı gəldim. Çünki, 12 oktyabr Apelyasiya məhkəməmə olacaqdı.

- Məhkəməni udub geriə döndün! Yenə maraqlı hadisələr baş verdi mi?

- Dedim axı, sevdiyim iş üçün gəldim. Müharibə zonasına, Qarabağa gəldim...Səncə,maraqlı olmazdı mı?

(ardı var)

Rövşən Tahir

